

Tässä numerossa:

- Mitä tarkoittaa markkinaehtoisuus rahoitusmarkkinoiden valvonnan tavoitteena?
Markkinoiden tehokkuus markkinaehtoisuusnäkökulmasta
- Suomalaisten pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus tammi-maaliskuussa 1999
Taulukko: Suomalaisten pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus, 31.3.1999
- Pankkikonsernien markkinaosuudet säilyivät lähes entisellään vuoden 1999 ensimmäisellä neljänneksellä
Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä
Taulukko: Talletukset
- Pörssien kansainvälistyminen on haaste valvontaviranomaisille
Mikä on Eurex?
- Tapahtumakatsaus
Rata korostaa yritysten johdon roolia vuosituhannen vaihteeseen varautumisessa
Ratan ja keskusrikospoliisin yhteinen koulutuspäivä
Sisäpiiritutkimukset Rauman ja Valmetin osakkeilla käydyistä kaupoista on lopetettu
Ohje arvopaperien markkinoinnista uudistettu
Rahoitustarkastuksen uusia julkaisuja

MITÄ TARKOITTAÄ MARKKINAEHTOISUUS RAHOITUSMARKKINOIDEN VALVONNAN TAVOITTEENA?

Pankkikriisit ja jopa yksittäiset pankkikonkurssit ovat herättäneet valvojat maailmanlaajuisesti pohtimaan rahoitusvalvonnan tavoitetta ja keinoja. Lähes yksimielisesti on todettu, että viranomaisvalvonta ei yksin riitä turvaamaan valvonnan tavoitteita eli rahoitusmarkkinoiden vakautta sekä luottamusta valvottavien ja markkinoiden toimintaan. On katsottu, että viranomaisvalvontaa täydentämään tarvitaan myös valvottavien omistajien, asiakkaiden ja johdon omaa aktiivisuutta.¹⁾

1) Uudessa-Seelannissa valvonta on jätetty lähes kokonaan palveluita käyttävien vastuulle; valvontaviranomaisen pääasiallisena tehtävänä on tarkistaa valvottavien julkistaman tiedon oikeellisuus. Erityislainsäädäntö on minimissään, vakavaraisuusvaatimuksia ja muitakaan lakisääteisiä luotonannon rajoituksia ei ole. Virheellisen informaation antamisesta tuomitaan sen sijaan helposti sakkoihin tai annetaan vankeustuomio. Uusi-Seelanti edustaa rahoitusvalvonnan markkinaehtoisuudessa ehdottomasti ääripäätä.

Suomi on Euroopan yhteisön jäsenvaltiona sitoutunut noudattamaan EU:n käytäntöä, johon liittyy varsin kattava rahoitusmarkkinasääntely ja -ohjeistus sekä kussakin maassa toimiva paikallinen valvontaviranomainen. Näissä olosuhteissa valvonnan markkinaehtoisuus ilmenee ennen kaikkea valvonnan painoalueiden ja keinojen valintoina.

Rahoitustarkastus on omissa strategisissa linjauksissaan ilmaissut edistävänsä markkinaehtoisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että Rata edistää omilla toimenpiteillään markkinoiden tehokasta toimintaa ja hyvää tapaa markkinoilla. Käytännön valvontatyössä Rata asettaa muun muassa vaatimuksia valvottavien itsestään antamalle informaatiolle ja valvottavien toiminnan avoimuudelle sekä kohdistaa tarkastuksiaan valvottavien johtoon,

sisäiseen valvontaan ja valvottavien menettelytapoihin.

Oikea ja riittävä kuva valvottavista

Ratan tavoitteena on, että markkinoilla on oikea ja riittävä kuva valvottavista. Tämä tarkoittaa, että Rata edellyttää valvottaviensa lisäävän erityisesti rahoitusinstrumentteja, riskejä ja riskienhallintaa koskevaa tilinpäätösinformaatiotaan. Markkinaehtoisuuden periaatteiden mukaan oleellisen tiedon antaminen on johdon itsestään selvä velvollisuus omistajia ja sijoittajia kohtaan. Rata ryhtyy myös itse aikaisempaa aktiivisemmin julkistaman tarkastushavaintojaan ja valvontatoimenpiteitään. Rata on niin ikään käynnistänyt keskustelut KHT-tilintarkastajien kanssa valvottavien tilintarkastuskertomusten muuttamiseksi siten, että niissä todettaisiin tilinpäätökset laadituksi Ratan määräysten ja ohjeiden mukaisesti.

Oikeat ja riittävät tiedot palveluista ja tuotteista

Ratan tavoitteena on, että markkinoilla on oikeat ja riittävät tiedot tarjotuista palveluista ja tuotteista. Rata valvoo pankkien vakioehtoisten sopimusten käyttöä ja hyväksyy liikkeeseenlaskijoiden listalleottoesitteet ja sijoitusrahastojen säännöt. Lisäksi Rata valvoo, ettei palveluiden ja tuotteiden markkinointi ole harhaanjohtavaa. Valvottavat ovat uusineet kaikki vakioehtoiset sopimuksensa euron käyttöönoton vuoksi. Rata on myös ollut mukana työryhmässä, jossa on selvitetty vakuutus- ja arvopaperituotteiden markkinointia. Rata pitää tärkeänä, että samantyyppisiä tuotteita koskevat samanlaiset tiedonantovelvollisuudet.

Itsesääntely ja viranomaissääntely oikeassa suhteessa

Rata katsoo, että oikeassa suhteessa oleva itsesääntely ja viranomaisvalvonta luovat parhaat edellytykset tehokkaalle valvonnalle. Jotta itsesääntely olisi toimivaa, tulee kuitenkin tiettyjen perusedellytysten täytyä. Itsenäntelyn tulee olla sitovaa, itsesääntelyorganisaation tulee valvoa omien sääntöjensä noudattamista ja rikkomuksista pitää sanktioita. Ajan mittaan itsesääntelyn lisääntyminen merkitsee yksityiskohtaisen lainsäädännön tarpeen vähentymistä. Rata edistää omilla toimillaan sitä, että markkinoiden itsesääntely olisi mahdollisimman kattavaa ja osapuolia sitovaa. Rata myös valvoo, että itsesääntelyorganisaatiot valvovat omien sääntöjensä noudattamista.

Toimiva yrityksen ohjaus- ja valvontajärjestelmä

Omistajat kantavat viime kädessä yritystoimintaan kuuluvan riskin. Myös siksi on tärkeää, että omistajan tahto välittyy yrityksen tavoitteisiin ja toimintaan. Yrityksen ohjaus- ja valvontajärjestelmä "Corporate Governance" ja erityisesti siinä havaitut ongelmat ovat viimeaikaisessa kansainvälisessä keskustelussa saaneet erittäin suuren huomion. Suomessa luottolaitosten hallintorakenteet poikkeavat toisistaan. Säästöpankeilta omistajat periaatteessa puuttuvat kokonaan ja osuuspankeissa omistajan ja asiakkaan roolit ovat pitkälti yhtä. Rata on tarkastuksillaan kiinnittänyt huomiota pankkien eri hallintoelinten rooleihin ja toimintaan erityisesti yhtiölainsäädännön määrittelemien lakisääteisten tehtävien näkökulmasta. Vuoden 1999 aikana laaditaan selvitys keskeisestä Corporate Governance lainsäädännöstä ja sen mahdollisista muutostarpeista.

Johdon pätevyys ja sopivuus

Omistajien tehtävänä on varmistua nimittämänsä johdon pätevydestä ja sopivuudesta. Rata antoi tätä koskevan kannanoton luottolaitoksille vuoden 1998 lopulla; sijoituspalveluyritysten johdon arviointia koskevat säännökset ovat vuodesta 1996 lähtien sisällyneet lainsäädäntöön. Luottolaitoksille antamassaan kannanotossa Rata korosti omistajien ja ylimmän johdon velvollisuutta valvoa, että pätevyys- ja sopivuuskriteerit ovat

jatkuvasti voimassa. Tämä täydentää Ratan suorittamaa lakisääteistä toimilupalausuntoon liittyvää valvottavien johdon pätevyyden ja sopivuuden (fit and proper) arviointia. Valvottavien sisäisten valvonta- ja johtamisjärjestelmien arvioimiseksi Rata on suorittanut vuosien 1998 ja 1999 aikana valvottavissaan sisäisen tarkastuksen ja sisäisen valvonnan tarkastuksia. Lisäksi Ratassa on valmisteilla kriteeristö valvottavien hallinnon ja johtamisen arvioimiseksi.

Valvojan toiminnan avoimuus

Tuloksekas valvonta edellyttää myös valvojalta avoimuutta. Valvottavien täytyy tietää valvojan toiminnan tavoitteet ja valvojan vaatimukset ja niihin odotettavissa olevat muutokset. Myös valvojan täytyy kuunnella, mitä valvottavat siltä odottavat. Rata on kehittänyt viestintäänsä entistä avoimemmaksi. Se on julkaissut strategiset linjauksensa ja toimintasuunnitelmansa ja systematisoinut muuta tiedottamistaan. Selkeillä linjauksillaan ja johdonmukaisella toiminnallaan Rata voi vakuuttaa valvottavansa ja suuren yleisön siitä, että se keskittyy toiminnassa olennaisiin asioihin ja kohtelee valvottaviaan tasapuolisesti.

Artikkelin on kirjoittanut
apulaisjohtaja Kaiju Kallio,
puhelin (09) 183 51.

Markkinoiden tehokkuus markkinaehtoisuusnäkökulmasta

Markkinat ovat tehokkaat silloin, kun

- päätöksenteko ja hinnoittelu perustuvat oikeaan informaatioon
- omistajien yrityksestä saama taloudellinen hyöty määräytyy vain tehdyn tuloksen perusteella eli kun omistajat eivät voi luottaa esimerkiksi siihen, että valtio tulee konkurssitilanteessa väliin pelastajaksi
- markkinoilla ei vallitse markkinaepätäydellisyyksiä, esimerkiksi verotuksen aiheuttamia vääristymiä
- yhteiskunnan puuttuminen taloudelliseen toimintaan rajoittuu vain välttämättömään lainsäädäntöön ja ohjeistukseen.

Näiden edellytysten ollessa voimassa on omistajien edun mukaista vaatia olennaista ja oikeaa informaatioita omistamastaan yrityksestä. Velkojien kuten myös oman pääoman sijoittajien ja tallettajien edun mukaista on tuntea sijoituksen kohteena oleva yritys ja tietää sen toimintaan liittyvät riskit. Yrityksen johdon edun mukaista on toimia siten, että omistajien eli oman pääoman sijoittajien tuotto yrityksestä pitkän ajan kuluessa maksimoituu. Johdon edun mukaista on lisäksi varmistua siitä, että koko organisaatio toimii asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja omaksuttuja toimintaperiaatteita noudattaen.

Mikäli kaikki osapuolet vaativat ja valvovat etujensa toteutumista, markkinoilla vallitsee hyvä markkinakuri. Samalla myös riskitietoisuus markkinoilla kasvaa. Markkinakurin vastakohtana on moraalikato. Silloin päätöksenteon taustalla on aiheeton tai aiheellinen uskomus siihen, että joku toinen kantaa huonoista päätöksistä aiheutuvat tappiot.

SUOMALAISTEN PANKKIEN KANNATTAVUUS JA VAKAVARAISUUS TAMMI-MAALISKUUSSA 1999

Suomen kansantalouden tila on pysynyt melko suotuisana. Myös pankkien ¹⁾ kannattavuus oli vuoden 1999 ensimmäisellä neljänneksellä erittäin hyvä.

¹⁾ Suomen pankkisektoriin lasketaan tässä kuuluvaksi koko Meritanordbanken-ryhmä, Osuuspankkien yhteenliittymä, Leonia-konserni, Aktia-konserni, Ålandsbanken-konserni, Mandatum Pankin konserni, Yrityspankki Skop Oyj:n konserni sekä säästö- ja paikallisosuuspankit.

Liikevoitto edellisvuotisella tasolla

Pankkien liikevoitto oli vuoden 1999 ensimmäisellä neljänneksellä noin 4,2 miljardia markkaa eli sama kuin vastaavana ajankohtana vuonna 1998. Hallintokulujen ja luottotappioiden pieneneminen vähensi pankkien kuluja, mutta vastaavasti arvopaperi- ja valuuttatoiminnan katteen heikkeneminen supisti tuottoja.

Rahoituskate ennallaan

Pankkien rahoituskate pysyi suunnilleen vastaavansuuruisena kuin vuoden 1998 ensimmäisellä neljänneksellä eli noin 4,7 miljardissa markassa.

Euro- ja markkamääräisen otto- ja antolainauksen korkojen marginaali kaventui selvästi. Suomen Pankin rahoitusmarkkinatilastojen mukaan otto- ja antolainauksen keskiporkojen ero oli 4,2 prosenttiyksikköä maaliskuun 1998 lopussa, mutta maaliskuun 1999 lopussa eroa oli enää 3,9 prosenttiyksikköä. Korkomarginaali kaventui etenkin vuoden 1999 alkukuukausina.

Toisaalta sekä talletukset että luotot lisääntyivät vuodesta 1998, mikä oli omiaan ylläpitämään rahoituskatetta. Myös talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen alku kohentaa rahoituskatetta, sillä Euroopan keskuspankkijärjestelmä maksaa vähimmäisvarantotalletuksille korkoa. Ennen vuodenvaihdetta vähimmäisvarantotalletukset olivat Suomessa korottomia.

Muut tuotot supistuivat

Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan kate supistui selvästi edellisen vuoden vastaavan ajankohdan katteeseen verrattuna. Vuoden 1998 ensimmäisellä neljänneksellä kate oli 1,7 miljardia markkaa, mutta tänä vuonna vain 1,0 miljardia markkaa. Vuoden 1998 alkupuolella pankit realisoivat paljon enemmän pitkäaikaisia osakesijoituksiaan kuin vuoden 1999 alussa. Myös valuuttatoiminnan kate supistui, mikä lienee johtunut EMUn kolmannen vaiheen alkamisesta.

Palkkiotuotot kasvoivat 1,7 miljardiin markkaan, kun ne vuotta aiemmin olivat 1,6 miljardia markkaa.

Hallintokulut pienenevät jälleen

Hallinto- ja toimintakulut olivat tammi-maaliskuussa 3,9 miljardia markkaa, kun ne edellisen vuoden vastaavana kuukausina olivat noin 4,2 miljardia markkaa. Henkilöstökulut pienenevät runsaan prosentin vuoden 1998 vastaavan ajankohdan kuluista.

Poistojen määrä oli lähes samansuuruinen kuin vuonna 1998 vastaavana ajankohtana eli noin

400 miljoonaa markkaa.

Luottokannan tervehtyminen jatkui

Luotto- ja takaustappiot supistuivat yhä. Ensimmäisellä vuosineljänneksellä luotto- ja takaustappioita kirjattiin nettomääräisesti 0,2 miljardia markkaa, mikä on selvästi vähemmän kuin vuoden 1998 vastaavien kuukausien kirjaukset (0,4 miljardia markkaa). Joissakin pankeissa nettomääräiset luottotappiot olivat negatiiviset, sillä aiemmin luottotappioiksi kirjatuista saamisista saatiin palautuksia enemmän kuin uusia luottotappioita kirjattiin.

Järjestämättömien ja nollakorkoisten saamisten määrä väheni vuodenvaihteen 8,8 miljardista markasta 8,5 miljardiin markkaan.

Oman pääoman tuotto yhä erinomainen

Oman pääoman tuotolla mitaten pankkien kannattavuus oli erittäin hyvä. Jos mukaan ei oteta selvitystilassa olevaa Yrityspankki Skop Oyj:tä, jonka oma pääoma ilman pääomatodistuksia on negatiivinen, pankkien oman pääoman tuotto oli noin 26 % vuositasolla. Vuonna 1998 vastaavana ajankohtana oman pääoman tuotto oli noin 28 %. Kannattavuuden suhteellinen heikkeneminen johtuu lähinnä omien pääomien kasvusta; liikevoittohan oli jokseenkin samansuuruinen kuin vuotta aiemmin.

Vuonna 1998 laskennallinen oman pääoman tuotto oli ensimmäisellä vuosineljänneksellä selvästi suurempi kuin koko vuonna keskimäärin.

Vakavaraisuudessa ei suuria muutoksia

Riskipainotettujen erien yhteissumma kasvoi tammi-maaliskuussa vuodenvaihteen 577 miljardista markasta 596 miljardiin markkaan. Omien pääomien kasvun vuoksi kokonaisvakavaraisuus kuitenkin koheni vuodenvaihteen 11,1 prosentista maaliskuun lopun 11,5 prosenttiin. Ensisijaisten omien varojen perusteella laskettu, BIS:n määritelmien mukainen ns. tier 1-vakavaraisuus heikkeni 8,2 prosentista 8,1 prosenttiin riskipainotettujen erien kasvun vuoksi.

Lisätietoja antaa:

Jaana Rantama, puhelin (09) 183 5281 (paikalla 22.6. lähtien)

Taulukko: Suomalaisen pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus, 31.3.1999

PANKKIKONSERNIEN MARKKINAOSUUDET SÄILYIVÄT LÄHES ENTISELLÄÄN VUODEN 1999 ENSIMMÄISELLÄ NELJÄNNEKSELLÄ

Kolme suurinta pankkiryhmää ¹⁾ hallitsevat luotto- ja talletusmarkkinoita. Pienet pankit ja ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit kasvattavat kuitenkin edelleen markkinaosuuksiaan. Yhteenlasketut saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä olivat maaliskuun lopussa 387,8 miljardia markkaa, missä on kasvua vuodenvaihteen tilanteeseen verrattuna 2,8 %. Vuodontakaiseen tilanteeseen verrattuna luotonanto kasvoi 11 %. Pankkikonsernien yhteenlasketut talletukset yleisöltä puolestaan vähenivät kokonaisuudessaan hieman

ensimmäisen vuosineljänneksen aikana ja olivat noin 324,4 miljardia markkaa.

1) Kotimaisten pankkien tarkastelussa aineistona on käytetty konsernilukuja. Säästöpankkien ja Aktian sekä paikallisosuuspankkien tapauksissa on kuitenkin käytetty emopankkien lukuja. Mukaan on otettu kaikki luotot ja talletukset valuutasta riippumatta. Mukana tarkastelussa ovat myös seuraavien ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit: Citibank, Crédit Agricole Indosuez, Den Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken ja Unibank.

Saamiset

Markkamääräisesti mitattuna jokainen pankkiryhmittymä lisäsi edelleen luotonantoon vuoden 1999 kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Suhteellisesti eniten luotonantoon kasvattivat ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit, Ålandsbanken, Säästöpankit (ml. Aktia) ja Leonia Pankki. Määrällisesti eniten kasvoi Merita Pankin, säästöpankkien (ml. Aktia) ja Ålandsbankenin luotonanto.

Vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana kolmen suurimman pankkikonsernin yhteenlaskettu markkinaosuus supistui hieman eli 88,6 prosentista 88,1 prosenttiin. Eniten markkinaosuuksiaan menettivät Merita Pankki ja Osuuspankkien yhteenliittymän jäsenpankit. Markkinaosuuksiaan kasvattivat puolestaan ulkomaalaisten luottolaitosten sivukonttorit ja Leonia Pankki. Koko Leonia-konsernia koskevia johtopäätöksiä markkinaosuuksien kehityksestä on kuitenkin tehtävä varoen, sillä konsernin suurimmat tyttäret Leonia Pankki ja Leonia Corporate Bank harjoittavat erilaisia toimintoja. Leonia Pankin osuus yleisluotoista kasvoi, kun taas Leonia Corporate Bankin saamiset vähenivät.

Talletukset

Vaikka pankkikonsernien yhteenlaskettujen talletusten määrä vähenikin hieman tammi-maaliskuussa 1999, talletukset kasvoivat viimeisen 12 kuukauden aikana yhteensä 3,6 %. Yksittäisistä pankkikonserneista ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit, Mandatum Pankki, Ålandsbanken ja säästöpankit (ml. Aktia) kasvattivat suhteellisesti eniten talletustensa määrää.

Kolmen suurimman pankkiryhmittymän yhteenlaskettu osuus talletuksista supistui 86,5 prosentista 85,8 prosenttiin vuoden 1999 kolmen ensimmäisen kuukauden aikana. Verrattuna maaliskuun 1998 tilanteeseen markkinaosuuksiaan lisäsivät eniten ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit ja säästöpankit (ml. Aktia). Markkinaosuuksiaan puolestaan menettivät Leonia-konserni ja Merita Pankki. Leonian markkinaosuuden pienenemisen syy on Leonian ulkomaisten sivukonttoreiden uudelleenorganisointi ja siten valuuttamääräisten talletusten väheneminen. Euromääräiset talletukset (ml. markkatalletukset) ovat sitä vastoin säilyneet ennallaan.

Taulukko: Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

Taulukko: Talletukset

Lisätietoja antaa
pankkitarkastaja Mervi Toivanen
puhelin (09) 183 51.

PÖRSSIEN KANSAINVÄLISTYMINEN ON HAASTE VALVONTAVIRANOMAISILLE

Helsingin Pörssin yhteistyö Eurexin kanssa on hyvä esimerkki tulevaisuuden valvontakysymyksistä

Rahoitusmarkkinoiden toimintaympäristön kansainvälistyminen ja pörssien välisen yhteistyön lisääntyminen edellyttävät valvonnan painopisteiden suuntaamista uudelleen sekä lisää valvojien välistä yhteistyötä. Esimerkkinä pörssien välisestä yhteistyöstä on Helsingin Pörssin Eurex-hanke.

Helsingin Pörssi solmi Eurexin kanssa aiesopimuksen yhteistyöstä syksyllä 1998. Konkreettinen yhteistyö alkaa lokakuusta 1999, jolloin Helsingin Pörssin likvideimmät johdannaistuotteet tulevat kaupankäynnin kohteiksi Eurexiin ja ovat kaikkien Eurexin jäsenten saatavilla. Myös Helsingin Pörssin jäsenet voivat hakea Eurexin jäsenyyttä, jonka myötä he voivat lokakuusta lähtien käydä kauppaa kaikilla Eurexin johdannaistuotteilla. Helsingin Pörssin on tarkoitus jatkossa edustaa Eurexia Pohjoismaissa sekä Baltiassa ja ottaa käyttöön yhteis pohjoismainen osakeindeksi (Nordic Stock Index).

Kehitys asettaa uusia vaatimuksia valvontaviranomaisille

Kilpailun kiristyessä pörssit muuttuvat enenevässä määrin liikeyrityksiksi. Erilaiset pörssien yhteenliittymät ja yhteistyösopimukset tulevat lisääntymään tulevaisuudessa. Tämä herättää monia kysymyksiä mm. siitä, miten kehitys vaikuttaa pörssien itsesääntelyyn ja miten valvontavastuu jaetaan eri valvojien välillä. Valvojien on ratkaistava mm., miten valvotaan keskittyneitä järjestelmiä, joissa voi olla osapuolia useasta eri maasta, ja miten saadaan varmistettua, että kaupankäynnistä raportoidaan kattavasti ja kustannustehokkaasti.

Eurexin valvonta

Rata valvoo suomalaisten välittäjien Suomessa tarjoamia palveluita, mutta pääasiallisesti johdannaiskaupankäyntiä valvotaan Saksassa. Siellä Eurex hoitaa tarvittavan raportoinnin viranomaisille.

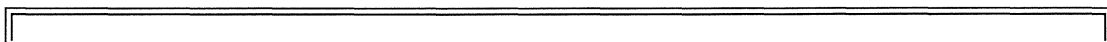
Saksan Hessenin osavaltion valvontaviranomainen ¹⁾ valvoo Eurexia toimilupa- ja laillisuusvalvontaan liittyvien asioiden osalta. Ulkomaisiin osapuoliin kohdistuvat valvontatoimenpiteet kuuluvat puolestaan Saksan arvopaperimarkkinoita valvovan viranomaisen BAWe (Bundesaufsichtsamt für den Wertpapierhandel) vastuulle.

1) Hessisches Ministerium für Wirtschaft, Verkehr und Handelsentwicklung – Börsenaufsichtsbehörde.

Myös Eurex valvoo pörssin toimintaa omien sääntöjensä perusteella. Eurexissa toimii itsenäinen valvontayksikkö, jolla on laajat oikeudet valvoa pörssin toimintaa ja suorittaa tarkastuksia pörssin jäsenten luona.

Jos Eurex tai BAWe havaitsee suomalaisen välittäjän toiminnassa huomautettavaa, BAWe ilmoittaa asiasta Ratalle. Rata ja BAWe ovat molemmat allekirjoittaneet ETA-valvojien yhteistyöjärjestössä FESCOssa laaditun yhteistyösopimuksen (Memorandum of Understanding), joka koskee mm. tietojenvaihdossa noudatettavia periaatteita.

Lisätietoja antavat
markkinavalvoja Kirsi Ripatti ja markkinavalvoja Katarina Pesola
puhelin (09) 183 51.

Mikä on Eurex?

Eurex syntyi Saksan ja Sveitsin johdannaispörsien DTB Deutsche Terminbörsen ja SOFFEXin (Swiss Options and Financial Futures Exchange) yhdistyessä 1998.

Eurexilla on noin 350 jäsentä ja se on maailman suurin johdannaispörssi. Eurexin tuotteista yli puolet on korkojohdannaisia, neljännes osakejohdannaisia ja vajaat 20 % indeksijohdannaisia.

Eurex on täysin elektroninen markkinapaikka, joka tarjoaa jäsenilleen pääsyn johdannaiskaupankäyntiinsä etävälittäjinä. Eurexissa toimii tällä hetkellä välittäjiä Alankomaista, Yhdysvalloista, Suomesta, Isosta-Britanniasta, Espanjasta ja Ranskasta.

Eurexin hallitus myöntää välittäjäoikeudet hakemuksen perusteella. Jäseneksi hyväksyttävät Helsingin Pörssin jäsenet tulevat toimimaan Eurexissa etävälittäjinä. Eurexin jäseneksi pääsyn edellytykset ovat seuraavat:

- Hakijalla on kokemusta johdannaiskaupankäynnistä, hakija on kotivaltionsa pankki- tai arvopaperimarkkinavalvonnan alainen ja sillä on vähintään 100.000 Saksan markan suuruinen osakepääoma.
- Hakijan meklareilla on riittävä pätevyys, eli hakijan palveluksessa on vähintään yksi meklari, joka on suorittanut Eurexin meklaritutkinnon ja täyttää pätevyysvaatimukset.
- Hakijalla on vaadittavat tekniset valmiudet toimia Eurexin järjestelmässä.
- Hakija osallistuu selvitykseen joko varsinaisena selvitysjäsenenä eli clearing memberinä tai nk. non-clearing memberinä. Ulkomaiset - mm. suomalaiset - Eurexin jäsenet, joilla ei ole kiinteää toimipaikkaa Saksassa, toimivat non-clearing membreinä ja joutuvat tekemään sopimuksen selvityksen hoitamisesta varsinaisen selvitysjäsenen kanssa.

Tällä hetkellä Eurexissa toimii kuusi suomalaista välittäjää.

TAPAHTUMAKATSAUS

RATA KOROSTAA YRITYSTEN JOHDON ROOLIA VUOSITUHANNEN VAIHTEESEEN VARAUTUMISESSA

Rahoitustarkastus on lähettänyt valvottaviensa johtokunnille ja hallituksille kirjeen, jossa se kehottaa johtoa arvioimaan yritystensä varautumista vuoden 2000 vaihteeseen säännöllisesti niin kauan, että siirtyminen uudelle vuosituhannelle on saatu menestyksekkäästi päätökseen. Kirjeessä Rata edellyttää, että valvottavat paneutuvat mm. seuraaviin asioihin:

- Käytössä olevien, ulkopuolisten toimittamien järjestelmien toimivuus on varmistettava niin, että ne toimivat tarkoitettulla tavalla myös vuosituhannen vaihteen jälkeen.
- Erityisesti toiminnan kannalta kriittiset järjestelmät pitäisi testata kokonaisuutena sen varmistamiseksi, että eri lähteistä peräisin olevat järjestelmän osat toimivat riittävän virheettömästi myös valvottavan omassa ympäristössä.

- Toiminnan kannalta tärkeän infrastruktuurin toimivuus vuodenvaihteessa pitää varmistaa. Tähän kuuluu mm. tietoliikenteen toimivuuden, lämmön-, sähkön- ja vedensaannin varmistaminen.
- Varsinaisten tietojärjestelmien ohella päivämääräsidonnaisia toimintoja on lukuisissa muissakin elektronisissa järjestelmissä ja laitteissa (esim. puhelinkeskus, ilmastointi, kulunvalvonta). On siis varauduttava myös näiden laitteiden mahdollisesti aiheuttamiin ongelmiin.
- On tärkeää ottaa huomioon, että myös asiakkailta, toimittajilla, yhteistyökumppaneilla tai muilla tärkeillä sidosryhmillä saattaa esiintyä vuoteen 2000 liittyviä ongelmia ja häiriöitä.
- Viimeistään nyt on tarkistettava omat liiketoiminnan jatkuvuussuunnitelmat ja arvioitava niiden soveltuvuus mahdollisesti esiintyvien vuosi 2000 -ongelmien ratkaisemiseen.
- Virheiden korjaaminen ja vaihtoehtoisten toimintatapojen käyttöönotto vaatii henkilöresursseja. Siksi nyt on syytä miettiä vuodenvaihdetta edeltävien ja sitä seuraavien kuukausien lomajärjestelyjä ja varmistaa vuodenvaihteen henkilöstöresurssit
- Koko liiketoimintaa koskevia päätöksiä on varauduttava tekemään nopeasti vuodenvaihteen molemmin puolin.

Rata seuraa jatkuvasti valvottavien varautumista vuoteen 2000.

RATAN JA KESKUSRIKOSPOLIISIN YHTEINEN KOULUTUSPÄIVÄ

Rahoitustarkastus järjesti kesäkuun alussa koulutuspäivän arvopaperimarkkinoista ja niiden valvonnasta Helsingin kihlakunnan syyttäjänviraston talousrikossyyttäjäille sekä Helsingin poliisilaitoksen ja keskusrikospoliisin talousrikostutkijoille. Paikalla olivat myös Poliisiammattikorkeakoulun ja verohallinnon edustajat.

Tapahtuman tarkoituksena oli lisätä osallistujien arvopaperimarkkinoiden tuntemusta ja antaa tietoa Ratan keinoista valvoa ja tutkia arvopaperimarkkinoiden väärinkäytöksiä. Yhteisen koulutuspäivän toivotaan myös edistävän viranomaisten keskinäistä kanssakäymistä tulevaisuudessa. Tarkoitus on, että koulutuspäivästä tulisi jokavuotinen.

SISÄPIIRITUTKIMUKSET RAUMAN JA VALMETIN OSAKKEILLA KÄYDYISTÄ KAUPPOISTA ON LOPETETTU

Rahoitustarkastus on lopettanut Rauman ja Valmetin osakkeilla käytyjen kauppojen tutkinnan. Tutkinnan kohteena olivat Rauman ja Valmetin osakkeilla ennen 17.11.1998 julkaistua pörssitiedotetta tehdyt kaupat ja erityisesti New Yorkin pörssissä 16.11.1998 Valmetin osakkeilla käyty kauppa. Pörssitiedotteessa kerrottiin Rauman ja Valmetin sulautumisaikomuksesta.

Tutkimukset lopetettiin, koska niissä ei käynyt ilmi sellaisia seikkoja, jotka antaisivat aihetta epäillä, että sisäpiiritietoa olisi hyödynnetty kaupankäynnissä.

OHJE ARVOPAPERIEN MARKKINOINNISTA UUDISTUNUT

Rahoitustarkastus on uudistanut ohjettaan arvopapereiden markkinoinnissa noudatettavasta menettelystä. Ohje 201.2 tuli voimaan 1.5.1999.

Uudistuneessa ohjeessa käsitellään arvopapereiden markkinoinnin yleisiä pelisääntöjä. Ohjeessa on otettu huomioon arvopaperimarkkinalain (AML) uusi säännöstö harhaanjohtavan tai totuudenvastaisen tiedon oikaisemisesta tai täydentämisestä sekä lakiin lisätty ammattimaisen sijoittajan määritelmä. Ohjeessa käsitellään myös eräiden sijoitustuotteiden, kuten pääoma- ja indeksilainojen, markkinointiin liittyviä kysymyksiä.

Ohjetta sovelletaan arvopapereiden ja vakioitujen johdannaisopimusten markkinointiin, ja se koskee myös arvopapereiden markkinointia ulkomailta Suomeen. Ohjetta ei sovelleta markkinointiin, joka on suunnattu vain ammattimaisille sijoittajille.

Arvopapereiden markkinoinnissa on keskityttävä olennaisiin seikkoihin

Ohjeen mukaan arvopapereiden markkinoinnissa tulee keskittyä markkinoitavan arvopaperin kannalta olennaisiin seikkoihin. Arvopapereita koskevat tiedot on pyrittävä antamaan siten, ettei sijoittajan huomiota kiinnitetä yksipuolisesti arvopaperin yhteen ominaisuuteen tai ainoastaan joihinkin erityisiin ominaisuuksiin. Yksittäisessä mainoksessa ei kuitenkaan tarvitse antaa täydellistä kuvaa arvopaperista ja sen ominaisuuksista. Markkinoinnissa tulee käydä selvästi ilmi, kuka on arvopaperin tarjoaja ja kuka sen liikkeeseenlaskija.

Rahasto-osuuksien markkinointi

Rahasto-osuuksien markkinointiin sovelletaan samoja säännöksiä kuin yleensäkin arvopapereiden markkinointiin. Rahastoyhtiöillä on lisäksi velvollisuus huolehtia siitä, että niiden rahasto-osuuksien markkinoinnissa käyttämä asiamies tai edustaja noudattaa Ratan markkinointiohjetta.

RAHOITUSTARKASTUKSEN UUSIA JULKAISUJA

Kevään aikana Rahoitustarkastuksen julkaisusarjassa on ilmestynyt kolme uutta tiedotetta ja kaksi kannanottoa. Kesäkuun alussa Rata vastasi valtiovarainministeriön lausuntopyyntöön.

Tiedotteet

18.5.1999: Sijoitusrahaston varojen sijoittaminen vakioimattomiin valuuttajohdannaisiin. T/27/99/PMO.

3.6.1999: Baselin komitean raportti vakavaraisuuskehikon uudistamisesta. T/28/99/TTO.

11.6.1999: Rahoitustarkastus vahvisti ammattimaisen sijoittajan kriteerit. T/29/99/PMO

Kannanotot

26.4.1999: Eräiden yhteisöjen antamien takausten vaikutus vakavaraisuuslaskennan riskipainoluokkaan. K/22/99/TTO.

24.5.1999: Luottolaitoksille ja sijoituspalveluyrityksille sallittu sijoituspalvelutoiminta hyödykejohdannaisopimuksilla. K/24/99.

Lausunnot

8.6.1999: Lausunto valtiovarainministeriölle arvo-osuusjärjestelmän kehittämistyöryhmän muistiosta.

Suomalaisten pankkien kannattavuus ja vakavaraisuus, 31.3.1999

	maaliskuu 1998	joulukuu 1998	maaliskuu 1999
Rahoituskate (ml. leasing-kate), mrd. mk	4,7	19,1	4,7
Palkkiotuotot (netto), mrd. mk	1,6	7	1,7
Arvopaperi- ja valuuttatoiminnan kate, mrd. mk	1,7	3,1	1,0
Muut tuotot, mrd. mk	1,2	4,1	1,3
Hallinto- ja toimintakulut, mrd. mk	4,2	17,3	3,9
Poistot, mrd. mk	0,4	2	0,4
Luotto- ja takaustappiot, mrd. mk	0,4	1,4	0,2
Liikevoitto, mrd. mk	4,2	12,6	4,2
Oman pääoman tuotto (ROE), %	28,2	22,9	26,3
Koko pääoman tuotto (ROA), %	1,4	1,2	1,4
Tuotot/Kulut (Poistot kuluina)	2,0	1,7	2,0
Taseen loppusumma, mrd. mk	942,8	911,2	945,7
Luotto- ja takaustappiot,			
% saamisista yleisöltä ja julkisyhteisöiltä	0,32	0,25	0,12
Vakavaraisuuspääomat,	68	64	68
josta ensisijaiset omat varat ("Tier 1"), mrd. mk	45	47	48
Riskipainotetut saamiset ja vastuut, mrd. mk	570,9	577,2	596,3
Vakavaraisuus (LLL), %	11,9	11,1	11,5
Tier 1 -vakavaraisuus, %	7,8	8,2	8,1

Luvuissa ovat mukana Meritanordbanken-ryhmä kokonaisuudessaan, Leonia-konserni, Osuuspankkien yhteenliittymä, Mandatum Pankin konserni, Yrityspankki Skop Oyj:n konserni, Ålandsbanken-konserni, Aktia Pankin konserni sekä säästö- ja paikallisosuuspankit.

Selvitystilassa olevan Yrityspankki Skop Oyj:n konsernia ei ole mukana oman pääoman tuottoa eikä vakavaraisuutta koskevilla tunnusluvuilla.

Pankkikonsernien* saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä sekä talletukset, 31.3.1999

Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä

	Saamiset yleisöltä ja julkisyhteisöiltä, mrd. mk			Markkinaosuudet, %		
	31.3.1998	31.12.1998	31.3.1999	31.3.1998	31.12.1998	31.3.1999
Merita Pankki Oyj	145,7	161,9	164,0	41,7	42,9	42,3
Osuuspankkien yhteenliittymä	90,1	96,3	98,4	25,8	25,5	25,4
Leonia Pankki Oyj	72,9	76,0	79,1	20,8	20,2	20,4
Säästöpankit (ml. Aktia)	16,5	18,9	19,6	4,7	5,0	5,1
Paikallisosuuspankit	6,7	7,2	7,3	1,9	1,9	1,9
Ålandsbanken Abp	3,6	4,8	5,1	1,0	1,3	1,3
Mandatum Pankki Oyj	0,9	1,1	1,0	0,3	0,3	0,3
Yrityspankki Skop Oyj, selvitystilassa	1,0	0,6	0,6	0,3	0,2	0,1
Ulkomaalaisten luottolaitosten sivukonttorit	12,0	10,4	12,7	3,4	2,8	3,3
Yhteensä	349,5	377,1	387,8	100	100	100

Talletukset

	Talletukset, mrd. mk			Markkinaosuudet, %		
	31.3.1998	31.12.1998	31.3.1999	31.3.1998	31.12.1998	31.3.1999
Merita Pankki Oyj	132,8	137,5	136,6	42,4	42,4	42,1
Osuuspankkien yhteenliittymä	90,5	93,2	93,2	28,9	28,7	28,7
Leonia Pankki Oyj	51,5	49,9	48,7	16,4	15,4	15,0
Säästöpankit (ml. Aktia)	22,0	23,6	24,1	7,0	7,3	7,4
Paikallisosuuspankit	8,7	8,8	8,9	2,8	2,7	2,7
Ålandsbanken Abp	3,0	3,3	3,5	0,9	1,0	1,1
Mandatum Pankki Oyj	1,9	2,1	2,3	0,6	0,7	0,7
Yrityspankki Skop Oyj, selvitystilassa	0,5	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0
Ulkomaalaisten luottolaitosten sivukonttorit	2,5	6,0	7,0	0,8	1,9	2,2
Yhteensä	313,3	324,7	324,4	100	100	100

* Kotimaisten pankkien tarkastelussa aineistona on käytetty konsernilukuja. Säästöpankkien ja Aktian sekä paikallisosuuspankkien tapauksissa on kuitenkin käytetty emopankkien lukuja. Mukaan on otettu kaikki luotot ja talletukset valuutasta riippumatta. Mukana tarkastelussa ovat seuraavien ulkomaisten luottolaitosten sivukonttorit: Citibank, Crédit Agricole Indosuez, Den Danske Bank, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken ja Unibank.